

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

УДК 37.013(09):338.48

DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2025.101.1>

В. В. Андріяш

аспірант кафедри цифрових технологій і професійної освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла КоцюбинськогоЕВОЛЮЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ ВІД КЛАСИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ
ДО ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МЕНЕДЖЕРІВ
МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

У статті здійснено комплексний аналіз еволюції педагогічних ідей від класичних концепцій до сучасних цифрових технологій у контексті професійної підготовки менеджерів міжнародного туризму. На основі історико-педагогічного підходу розглянуто розвиток освіти від гуманістичних принципів Я. А. Коменського, ідей активного навчання Дж. Дьюї, положень К. Д. Ушинського про зв'язок освіти з життям та виховних ідей В. О. Сухомлинського до появи перших форм дистанційного навчання, систем e-Learning і цифрової педагогіки. Визначено, що класичні концепції, зокрема навчання через діяльність, індивідуалізація освітнього процесу та формування моральних і громадянських цінностей, залишаються актуальними й сьогодні, набуваючи нового змісту в умовах цифровізації освіти. Окрему увагу приділено аналізу інноваційних освітніх форматів – віртуальних обмінів Virtual Exchange (VE) та моделі Collaborative Online International Learning (COIL). Показано, що дані практики ефективно сприяють розвитку міжкультурної комунікації, цифрових навичок, критичного мислення та професійної готовності здобувачів наукового ступеня до роботи у глобалізованому середовищі. Наведено приклади успішної реалізації VE і COIL у закордонних університетах, зокрема у проектах сталого й морського туризму, де здобувачі освітнього рівня набували досвіду міжнародної співпраці, працюючи над реальними кейсами. У сфері міжнародного туризму VE та COIL створюють унікальні умови для практико-орієнтованої підготовки, оскільки дозволяють моделювати реальні професійні ситуації, налагоджувати комунікацію з представниками різних культур та інтегрувати сучасні технології, включно з VR або AR-симуляціями. Водночас виявлено низку проблем: недостатню інтеграцію класичних педагогічних ідей у сучасні цифрові моделі, відсутність уніфікованих методик оцінювання результативності VE та COIL у програмах з туризму, організаційні й нормативні бар'єри щодо визнання результатів віртуальної мобільності у закладах вищої освіти України. У статті окреслено перспективи подальших досліджень: розробка спеціалізованих цифрових платформ для освітніх програм з туризму, адаптація методик оцінювання компетентностей та міжкультурна комунікативна компетентність, Digital Competence Framework (DigComp 2.2), модель Community of Inquiry, а також проведення міжнародних порівняльних досліджень ефективності VE та COIL. Результати роботи підтверджують актуальність синтезу історико-педагогічних ідей із сучасними технологіями для забезпечення якісної професійної підготовки менеджерів міжнародного туризму.

Ключові слова: педагогічні ідеї, цифрова педагогіка, e-Learning, Virtual Exchange, COIL, міжнародний туризм, міжкультурна компетентність, професійна освіта.

Історія педагогіки показує, що освітні ідеї еволюціонували під впливом соціальних, культурних та технологічних змін. Класична педагогіка Я. А. Коменський, К. Д. Ушинський, В. О. Сухомлинський, Дж. Дьюї заклали основи системності, гуманізму та навчання через діяльність, що стали фундаментом для професійної освіти. З початку XX століття активно розвивались форми дистанційного навчання від кореспонденційних курсів поштою у XIX ст. до заочних програм університетів у XX ст. [3]. У 1924 р. С. Прессі створив першу «машину навчання», яка вимагала правильної відповіді для переходу до наступ-

ного завдання [2]. У 1950-х роках Б. Ф. Скіннера удосконалив цю ідею, розробивши «teaching machine» з елементами програмованого навчання [2]. Подальший розвиток технологій призвів до появи комп'ютерних навчальних систем. Серед них важливе місце посіла PLATO (Programmed Logic for Automated Teaching Operations, США, 1960-ті), яка вважається однією з перших систем e-Learning [1]. У 1970–80-х рр. у навчальному процесі почали використовувати радіо й телебачення [3], а у 1990-х – мережеві рішення та системи керування навчанням LMS, що стали основою сучасної онлайн-освіти [5]. У 1999 р. термін

«e-Learning» набув широкого вжитку й означав навчання за допомогою електронних технологій [4]. На початку XXI ст. швидко поширилися системи Moodle, Blackboard, Google Classroom, що зробили можливим масове використання дистанційної та змішаної освіти [5]. Сучасний етап розвитку характеризується переходом від простого електронного навчання до цифрової педагогіки, де ключовими стають індивідуалізація, інтерактивність і глобальна мобільність студентів. Особливо актуально це для підготовки менеджерів міжнародного туризму, які потребують міжкультурної комунікації, цифрових компетентностей і практико-орієнтованих навичок. Сучасний етап розвитку характеризується переходом від простого електронного навчання до цифрової педагогіки, де ключовими стають індивідуалізація, інтерактивність і глобальна мобільність студентів. Особливо актуально це для підготовки менеджерів міжнародного туризму, які потребують міжкультурної комунікації, цифрових компетентностей і практико-орієнтованих навичок. У цьому контексті важливу роль відіграють віртуальні обміни Virtual Exchange (VE) та модель Collaborative Online International Learning (COIL), які дозволяють відтворювати міжнародний досвід без фізичної мобільності. Європейська комісія у звіті *Erasmus+ Virtual Exchange – Impact Report* підтвердила ефективність цих практик у розвитку міжкультурних навичок [10]. Дослідження Ченг Й. Е. у 2023 році підкреслює, що навіть прості Zoom-моделі та VE сприяють розвитку глобальних компетентностей [7]. Робота С. Хакетт у 2024 році уточнює, що COIL має відмінності від інших форматів віртуальних обмінів і може стати повноцінною педагогічною методологією [6]. У сфері туризму ці інновації набувають особливого значення. Зокрема, університет Роберта Гордона показав, як COIL може готувати менеджерів міжнародного туризму майбутнього [8], а дослідження Б. Ф. Гутьєррес, М. Фортес та М. Гіральт у 2021 році довели, що здобувачі наукового ступеня туризму та бізнесу, працюючи над проектами сталого туризму у VE, суттєво підвищують міжкультурні та професійні компетентності [9]. Таким чином, сучасна проблема полягає в тому, щоб знайти оптимальне поєднання історико-педагогічних ідей та цифрових технологій, які забезпечують ефективну підготовку менеджерів міжнародного туризму в умовах глобалізованого освітнього простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасні наукові роботи чітко підтверджують, що історія педагогіки та розвиток освітніх технологій взаємно обумовлені. Зокрема, система PLATO, створена в Університеті Іллінойсу наприкінці 1950-х – на початку 1960-х, вважається однією з перших масштабних комп'ютерних навчальних платформ. Вона підтримувала численні графічні

термінали, онлайн-тести, форуми та чати – технології, які стали стандартом для сучасного електронного навчання [10; 12; 13].

Згідно з аналізом Б. Коуп та М. Каланціс, «A Little History of e-Learning» систематизує цей поступ від ранніх комп'ютерних систем до мережових освітніх середовищ, засвідчуючи, що багато інновацій у PLATO (чат, форуми, мультимедіа) були прообразами сучасного онлайн-навчання [6; 10]. Історичні огляди підтверджують, що С. Л. Прессі в 1924 р. вперше запропонував «automatic teacher» – пристрій, який переходив до наступного завдання лише після правильної відповіді [8]. У межах сучасних досліджень технологій освіти існує чітке розмежування між VE та COIL. Virtual Exchange – загальний термін для технологічного опосередкованих між здобувачами наукових обмінів, Collaborative Online International Learning – це структурований підхід з чіткими компонентами змістової співпраці, фасилітації викладачів та інтернаціонального культурного навчання [5; 13; 11]. Наприклад, засновано багато ресурсів як SUNY COIL Center, які формалізують практику COIL як окрему педагогічну модель [15].

У сучасній практиці застосування COIL у сфері туризму вже набуває поширення. Робота університету Роберта Гордона розглядає випадки COIL-проектів на тему морського туризму зокрема «Interpretation as a Management Tool in Marine Wildlife Tourism» як механізм формування туристської робочої сили майбутнього у контексті міжнародної мобільності [3]. Цей кейс демонструє, як технології можуть інтегруватися до дисциплін туризму, не абстрактно, а з конкретним тематичним наповненням. Також з'являються дослідження, які моделюють гібридні формати освіти й VE. Наприклад, М. А. Джонс у 2025 році проводять COIL-експеримент із лабораторними елементами між здобувачами наукового ступеня США та Великої Британії, щоб оцінити ефективність такого підходу у STEM-дисциплінах [9] – це корисно як паралель для моделювання глибших форм COIL у міжнародному туризмі. Отже, аналіз показує:

1. Історичні джерела підтверджують етапи розвитку дистанційного та електронного навчання – від С. Л. Прессі, Б. Ф. Скіннера до PLATO та подальших LMS.

2. Сучасні роботи уточнюють термінологію VE та COIL і показують їх різницю.

3. У сфері туризму з'являються перші приклади COIL-проектів, що доводять їхню життєздатність і потенціал.

4. Все ще бракує системних порівняльних досліджень, які поєднували б історичний підхід сучасні технології у міжнародному туризмі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз історико-педагогіч-

ної спадщини та сучасних досліджень з дистанційного й електронного навчання [1; 5] показує, що освітня думка пройшла шлях від класичних гуманістичних ідей Коменського, Дьюї, Сухомлинського до глобалізованих цифрових освітніх практик e-Learning, blended learning, LMS. Проте в цьому поступі виокремлюється низка аспектів, які залишаються недостатньо опрацьованими.

Недостатня інтеграція історичного досвіду в сучасні моделі. Попри визнання внеску класичних педагогів, бракує робіт, які показували б, як гуманістичні принципи чи діяльнісний підхід можуть бути системно поєднані із сучасними цифровими технологіями навчання у туризмі [1; 2]. Брак цільових досліджень для спеціальності «Міжнародний туризм». VE та COIL широко вивчаються у бізнес-освіті, мовній підготовці та STEM-дисциплінах [6; 7], проте застосування цих моделей у професійно орієнтованих курсах туризму має лише поодинокі приклади Університет Роберта Гордона та Б. Ф. Гутьєррес з 2021–2025 рр. [8; 9].

Відсутність уніфікованих методик оцінювання результативності. Хоча міжнародні дослідження використовують інструменти вимірювання міжкультурної компетентності (наприклад, Cultural Intelligence Scale), в українському контексті бракує адаптованих методик для перевірки ефективності VE та COIL у туристських дисциплінах [6; 7]. Організаційні й нормативні бар'єри. Звіт Європейської комісії по *Erasmus+ Virtual Exchange – Impact Report*, 2021 році підтверджує успішність VE у Європі [10], однак у багатьох українських ЗВО залишаються невирішеними питання визнання результатів таких курсів, кредитного трансферу та методичної підтримки викладачів. Недостатня адаптація цифрових інструментів до специфіки туризму. Професійна підготовка у сфері туризму вимагає відтворення реалістичних ситуацій: організація подорожей, робота з клієнтами різних культур, симуляція кризових сценаріїв. Сучасні платформи VE та COIL лише частково враховують ці потреби, і поки що бракує спеціалізованих рішень для галузі [8; 9].

Мета статті полягає в тому, щоб на основі історико-педагогічного аналізу та сучасних наукових досліджень обґрунтувати необхідність інтеграції класичних педагогічних ідей із цифровими освітніми технологіями e-Learning, LMS, VE, COIL у процес професійної підготовки менеджерів міжнародного туризму. Це дозволить:

- виявити наступність між класичними концепціями освіти та сучасними цифровими моделями;
- показати, як інноваційні онлайн-технології можуть забезпечувати формування ключових компетентностей у сфері туризму;
- визначити напрями удосконалення методик навчання майбутніх менеджерів міжнародного туризму.

Завдання статті :

1. **Здійснити історико-педагогічний аналіз** розвитку освітніх ідей – від класичних концепцій (Коменський, Дьюї, Сухомлинський) до появи електронного та дистанційного навчання.

2. **Окреслити еволюцію електронного навчання (e-learning)**, систем LMS та сучасних цифрових підходів (blended learning, digital pedagogy), підтвердивши її вплив на професійну освіту.

3. **Проаналізувати сучасні онлайн-технології** (Virtual Exchange, COIL, VR та AR-симуляції) у контексті підготовки фахівців з міжнародного туризму.

4. **Виявити невирішені аспекти проблеми:**

- відсутність методологічної інтеграції класичних педагогічних ідей із цифровими технологіями;
- недостатня адаптація VE та COIL до специфіки освітніх програм із туризму;
- потреба у стандартизованих методиках оцінювання результатів таких програм.

Сформулювати практичні рекомендації щодо впровадження VE та COIL та інших онлайн-інструментів у підготовку менеджерів міжнародного туризму з урахуванням історико-педагогічного досвіду та сучасних потреб галузі.

Виклад основного матеріалу Історичний аспект розвитку педагогічних ідей. Освітні концепції завжди еволюціонували у відповідь на соціальні й технологічні виклики. Класики педагогіки: Я. А. Коменський, Дж. Дьюї, К. Д. Ушинський, В. О. Сухомлинський заклали основи, які й сьогодні відображаються в цифрових практиках:

- 1) *гуманізм і доступність* (Коменський);
- 2) *навчання через діяльність і розвиток критичного мислення* (Дьюї);
- 3) *виховання громадянськості* (Ушинський, Сухомлинський).

З початку XX ст. почали розвиватися перші форми дистанційної освіти: навчання поштою, заочні курси, а пізніше – освітні програми по радіо та телебаченню. У 1960-х роках було створено PLATO в Університеті Іллінойсу – першу масштабну комп'ютерну освітню систему, яка пропонувала онлайн-тести, форуми, чати й мультимедіа [1]. Вона стала основою для подальшого розвитку e-Learning і підтвердила, що класичні принципи системності, діяльнісності. Можна перенести у цифрове середовище.

У 1990-х роках відбувся перехід від локальних навчальних систем до мережових форматів. Сам термін «e-Learning» з'явився у 1999 р. і швидко набув поширення [4]. Розвиток технологій спричинив появу Learning Management Systems (LMS), серед яких найбільш поширені Moodle, Blackboard, Canvas та Google Classroom. Вони забезпечили індивідуалізацію навчання, дистанційний доступ і контроль результатів [5].

Дослідження Ф. Мартіна 2022 році [2] показує, що якість онлайн-навчання значною мірою

визначається трьома «присутностями» у моделі Community of Inquiry (CoI): викладацькою, соціальною та когнітивною. Це свідчить, що навіть у цифровому середовищі класичні педагогічні принципи (роль учителя, співпраця, критичне мислення) залишаються визначальними.

Водночас, сучасна наука виокремлює VE та COIL як інноваційні практики. С. Хакетт у 2024 році [6] наголошують, що VE – це широкий спектр технологічно опосередкованих міжкультурних обмінів, тоді як COIL є більш структурованою моделлю з чіткими педагогічними рамками (інтеграція у навчальний план, проектна робота, фасилітація викладачів).

Сучасні онлайн-технології у підготовці менеджерів міжнародного туризму. Сфера туризму вимагає міжкультурної комунікації, гнучкості, цифрових навичок і здатності працювати в глобальному середовищі. У цьому контексті особливе значення мають VE, COIL та VR та AR-симуляції. Ченг Й. Е. [7] довів, що навіть прості Zoom-проекти з елементами віртуальної мобільності сприяють розвитку міжкультурних і комунікативних компетентностей здобувачів наукового ступеня. Б. Ф. Гутьєррес, М. Фортес і М. Жиральт [9] організували міжнародний VE між студентами туризму й бізнесу з Іспанії та Ірландії, де результатом стали не лише міжкультурні компетентності, а й реальні проекти сталого міжнародного туризму. Університет Роберта Гордона [8] показав, що COIL у сфері морського туризму може бути ефективним інструментом для формування майбутніх туристичних спеціалістів у міжнародному туризмі. Звіт *Erasmus+ Virtual Exchange Impact Report* [10] підтверджує, що VE сприяє розвитку критичного мислення, толерантності, співпраці та глобальної громадянськості. Разом із тим, існують **невирішені виклики**:

1. Відсутність уніфікованих методик оцінювання результативності VE та COIL у підготовці менеджерів міжнародного туризму туризмі.

2. Недостатня адаптація цифрових платформ до специфіки туристських програм.

3. Нормативні й організаційні бар'єри у визнанні результатів таких курсів у системі української вищої освіти.

Список використаної літератури:

1. Cope B. A little history of e-learning: finding new ways to learn in the PLATO computer education system, 1959–1976. *History of Education*. 2022. Vol. 52, no. 6. P. 905–936. DOI: 10.1080/0046760X.2022.2141353 (дата звернення: 11.09.2025).
2. Martin F., Wu T., Wan L., Xie K. A Meta-Analysis on the Community of Inquiry Presences and Learning Outcomes in Online and Blended Learning. *Online Learning*. 2022. Vol. 26, no. 1. P. 325–359. DOI: 10.24059/olj.v26i1.2604 (дата звернення: 11.09.2025).
3. Cheng Y.-E., Yeoh B., Yang P. Virtual student mobility on Zoom: Design and challenges. *Mobilities*. 2023. Vol. 18, no. 5. P. 839–854. DOI: 10.1080/17450101.2023.2209824 (дата звернення: 16.09.2025).
4. Hackett S., Dawson M., Janssen J., van Tartwijk J. Defining Collaborative Online International Learning (COIL) and distinguishing it from Virtual Exchange. *TechTrends*. 2024. Vol. 68. P. 1078–1094. DOI: 10.1007/s11528-024-01000-w (дата звернення: 15.09.2025).
5. Erasmus+ Virtual Exchange – Impact Report. Brussels: Publications Office of the European Union, 2021. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/erasmus-virtual-exchange-impact> (дата звернення: 22.09.2025).
6. Robert Gordon University. Virtual exchange (COIL): shaping the tourism workforce of the future. Aberdeen: RGU Repository, 2025. URL: <https://rgu-repository.rgu.ac.uk/handle/123456789/> (дата звернення: 21.09.2025).
7. Gutiérrez B. F., Fortes M., Giralt M. A Virtual Exchange between university students of Tourism and Business: Connecting languages and cultures through a sustainable tourism project. *Journal of Virtual Exchange*. 2021. URL: <https://journal.unicollab.eu/index.php/jve/article/view/> (дата звернення: 17.09.2025).
8. OECD. Preparing the tourism workforce for the digital future. Paris: OECD Publishing, 2021. DOI: 10.1787/d467de10-en (дата звернення: 21.09.2025).
9. UNWTO. Tourism Education Toolkit. Madrid: World Tourism Organization, 2023. URL: <https://www.unwto.org/education-toolkit> (дата звернення: 18.09.2025).
10. Vuorikari R., Kluzer S., Punie Y. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. DOI: 10.2760/115376 (дата звернення: 20.09.2025).
11. Gutiérrez-Santiuste E., et al. Intercultural communicative competence in higher education via videoconferencing and telecollaboration. *Frontiers in Psychology*. 2023. Vol. 14. DOI: 10.3389/fpsyg.2023.1215613 (дата звернення: 22.09.2025).
12. Sternberg R. J., et al. Understanding and Assessing Cultural Intelligence. *Journal of Intelligence*. 2021. Vol. 9, no. 4. P. 53. DOI: 10.3390/jintelligence9040053 (дата звернення: 23.09.2025).
13. European University Association. Use and impact of Erasmus+ 2021–27 (mid-term report). Brussels: EUA, 2025. URL: <https://eua.eu/resources/publications/> (дата звернення: 25.09.2025).

Andriyash V. The evolution of pedagogical ideas from classical concepts to digital technologies in the training of international tourism managers

The article provides a comprehensive analysis of the evolution of pedagogical ideas from classical concepts to modern digital technologies in the context of professional training of international tourism managers. Based on a historical and pedagogical approach, the development of education is considered from the humanistic principles of J. A. Comenius, the ideas of active learning by J. Dewey, the provisions of K. D. Ushinsky on the connection between education and life, and the educational ideas of V. O. Sukhomlinsky to the emergence of the first forms of distance learning, e-Learning systems, and digital pedagogy. It is determined that classical concepts, in particular learning through activity, individualisation of the educational process and the formation of moral and civic values, remain relevant today, acquiring new meaning in the context of the digitalisation of education. Particular attention is paid to the analysis of innovative educational formats – Virtual Exchange (VE) and the Collaborative Online International Learning (COIL) model. It is shown that these practices effectively contribute to the development of intercultural communication, digital skills, critical thinking, and the professional readiness of degree seekers to work in a globalised environment. Examples of the successful implementation of VE and COIL in foreign universities are given, in particular in sustainable and marine tourism projects, where students gained experience in international cooperation by working on real cases. In the field of international tourism, VE and COIL create unique conditions for practice-oriented training, as they allow modelling real professional situations, establishing communication with representatives of different cultures and integrating modern technologies, including VR or AR simulations. At the same time, a number of problems have been identified: insufficient integration of classical pedagogical ideas into modern digital models, lack of unified methods for evaluating the effectiveness of VE and COIL in tourism programmes, organisational and regulatory barriers to the recognition of virtual mobility results in higher education institutions in Ukraine. The article outlines prospects for further research: the development of specialised digital platforms for tourism education programmes, the adaptation of competency assessment methods and intercultural communication competence, the Digital Competence Framework (DigComp 2.2), the Community of Inquiry model, and international comparative studies of the effectiveness of VE and COIL. The results of the work confirm the relevance of synthesising historical and pedagogical ideas with modern technologies to ensure high-quality professional training for international tourism managers.

Key words: pedagogical ideas, digital pedagogy, e-Learning, Virtual Exchange, COIL, international tourism, intercultural competence, professional education.

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.10.2025

Дата публікації: 27.11.2025